

MARTIN
PUSKELY

VAŠE TVÁŘE ZLA

Vaše tváře zla

Vyšlo také v tištěné verzi

Objednat můžete na
www.knihazlin.cz
www.albatrosmedia.cz

 KNIHA ZLIN

Martin Puskely

Vaše tváře zla – e-kniha
Copyright © Albatros Media a. s., 2018

Všechna práva vyhrazena.
Žádná část této publikace nesmí být rozšiřována
bez písemného souhlasu majitelů práv.

ALBATROS MEDIA a.s.

Martin Puskely
Vaše tvář zla

MARTIN
PUSKELY

VAŠE TVÁŘE ZLA

≡ KNIHA ZLIN

Copyright © Martin Puskely, 2018

ISBN tištěné verze 978-80-7473-700-8

ISBN e-knihy 978-80-7473-723-7 (1. zveřejnění, 2018)

Avšak když dav uviděl vrahy, v doprovodu příslušníků silniční policie v modrých uniformách, ztichl jakoby v úžasu, že mají lidskou podobu.

Truman Capote, Chladnokrevně

Zápasil jsem se svým svědomím a porazil jsem toho hajzla ve dvou kolech ze tří.

Richard Powers, Stopy paměti

Sókr. Nuže podívejme se, Hermogene, zdali se to podle tvého názoru tak má i s věcmi samými, že každá z nich má jsoucnost závislou na jednotlivých osobách, jak řekl Prótagoras, že ,všech věcí měrou' jest člověk – že tedy jakými se mně věci jeví, takové mně i jsou, a jakými si jeví tobě, takové jsou tobě – či se ti zdá, že mají samy o sobě jakousi stálost své jsoucnosti?

Herm. Mně se už kdysi stalo, Sókrate, že jsem byl ve svých pochybnostech zanesen i sem k myšlence Prótagorově; avšak nezdá se mi zrovna, že by tomu bylo tak.

Sókr. Jakže? Ty ses dal již zanést až k mínění, že vůbec žádný člověk není špatný?

Platón, Kratylos

Prolog

pátek 23. ledna 1998, 18:45

Přijel a zase odjel, netrvalo to ani deset minut. Tma se setkávala s tmou na každém místě obzoru a on musel oběma tmám přivykat, než je od sebe oddělil a rozeznal mezi nimi hladší, olejově lesklou temnotu vodní hladiny. A potom u břehu těch patnáct kilo oceli – než se vrátil k autu, chvíli na ně hleděl. Ticho svádělo k tomu, zapálit si cigaretu, ale nebyl idiot – cigareta znamenala nedopalek a nedopalek zase sliny, a sliny DNA. V nějaké nepředvídatelné kombinaci okolností by ji mohl někdo – nějaká laboratorní krysa (na okamžik si ji živě představil, jak chvátá v bílém plášti okolo mikroskopů a Petriho misek) – extrahovat a přiřadit k jiným nápodobám jeho identity.

O tři čtvrtě hodiny později se opíral o kapotu své toyoty a kouřil do civilizované tmy u garáží na okraji města, kde světlům obydlených čtvrtí sekundovala vymlácená skla lamp. Tíha po tom závaží už z jeho svalů zmizela, ale stín chladné oceli v mysli mu stále připomínal, k jakému účelu ta námaha slouží. Odhodil jen zpola dokouřenou cigaretu a zapálil si druhou, nervózní a znepokojený, ochotný uvěřit,

že věci jsou jiné, než by měly být, dost riskantní na to, aby mu dovolovaly prostý pocit pohodlí. Nebál se, že by se něco mohlo zvrtnout, život není film, kde do sebe věci zapadají zvláštním, uměle sestaveným způsobem, který na konci odkryje všechna tajemství, ale přesto byl nevýslovně rád, že to není on, kdo se bude muset těmi patnácti kily zabývat.

1

pátek 23. ledna 1998, 13:40

Bylo to, jako když se ptáci s hlasitým křikem rozletí na všechny strany. Nico Hückenheim si cestou po chodbě znovu a znovu přehrával scénu, v níž Süftel potřetí zachrochtal jako prase a třída za jeho zády se rozesmála. Smích otrásal třídou a on škrábl zrakem o nedokončenou větu na tabuli (*Demokracie nám dává více práv...*) a ruka mu pomalu klesala. Vztek ho řízl jako nůž. Mrštil křídou o zem a prudce se otočil k vyjeveným tvářím, z nichž některé už začínaly tuhnout strachem. A potom jeho vztek nevydrželo ukazovátko, které zlomil o hranu stolu a které se s děsivým prásknutím stalo hranou jeho myšlení. Vůbec si v ten okamžik nevybavoval, jak se mu ocitlo v ruce, ale když už ho v ní jednou měl, vložil do toho úderu takovou sílu, aby i ten nejzabedněnější pitomec ve třídě pochopil, že právě překročili mez JEHO trpělivosti. V té chvíli ho ještě neopustila základní opatrnost, nic nevysadilo osu jeho chování ze souřadnic toho, co se očekává od učitele základní školy, člověka, který si má podle všeobecného přesvědčení raději nechat srát na hlavu, než aby parchantovi před sebou prostě jednu vrazil.

Než se vydal k lavici, kde seděl ten výlupek, dokonce odložil ostré torzo, protože vytvářelo nebezpečně reálný předpoklad zkratového jednání, alespoň dokud jím protékala láva hněvu.

Od prvního okamžiku, kdy vstoupil do 8. B a posadil se za katedru, v něm kypěly emoce. Cítil je v sobě, když přicházel do školy, vnímal je, když procházel chodbami a v duchu si rekapituloval uplynulé hodiny; hromadily se v něm jako náplavové dříví u podemletých břehů. Rozhodně mu nestálo za to, aby pod vlivem emocí uklouzl na nějaké slovní léče, kterou mu nastraží všetečný pubescent. Ale ani podvědomé instinkty, které zaznamenaly tlak za jeho čelem a rozsvítily varovná světla, nemohly zastavit reakce naprogramované stovkami podobných situací a základní potřebu obhájit svou autoritu. *Nepodlehňte pokušení boxera v ringu*, radily pedagogické příručky a měly pravdu. Dospělý obvykle podcení svou sílu a k čemu to vede? K ošklivě namodralému fleku nebo dlouhému škrábanci, které dítě s ostentativně ublíženým výrazem a hlasem předvádí všem okolo. *Proto přistupte k žákovi*, pokračovaly příručky, *a eliminujte jeho odpor přímým pohledem*. Tak tohle už většinou nefungovalo. Neodstranilo to ani napětí ve vlastních pohybech, natož zlomyslné odhodlání provokovat až do extrému, který přitahoval některé typy jako horolezce štít Matterhornu. *V žádném případě nesmíte dítě uhodit!* varovaly knihy a zesilovaly toto pravidlo na dogma tučným písmem nebo kurzívou, grafickými prostředky, které artikulovaly realitu silnější než jakoukoli situaci, pravdu skript a učebnic, kánon ideálu. Ztráta sebeovládání rovná se ztráta profesionality. Ztratíte profesionalitu a jste vyřízení. Budou vás vláčet bahnem kárných komisí – pokud vás nedají rovnou k soudu –, a každou verbální facku, kterou obdržíte, si zasloužíte nadvakrát. Jakmile vás uznají vinnými, žádná škola vás už nikdy nepřijme. Je s vámi amen. Řekněte si to třikrát: *amen*.

Každý krok, který udělal (amen), se mu nyní vracel prchavými ozvěnami umocněnými prázdnou chodbou a splýval s kroky, kterými rychle scházel po schodech. Ve svých reminiscencích se blížil k tomu spratkoví a sledoval uvaďající škleb, který nahrazovala sílící nejistota, protože Hückenheim, jak se všeobecně vědělo, byl nervák a navíc tělocvikař, a když člověk neodhadl jeho náladu, mohlo to skončit pádnou fackou nebo něčím ještě horším. Znovu viděl, jak se vyzývavost v těch hladkých tvářích hroutí sama do sebe a panenky se stěhují směrem od něj a obracejí se kamsi do třídy. Zastavil se vedle Süftelovy lavice a nastavil vnitřní termostat na absolutní nulu: oči, které mrazí, křivka úst vlomená do nejprísnějšího výrazu. Zároveň se natočil tak, aby ho donutil zvednout zrak a uvědomit si, kdo má převahu danou výškou, věkem i fyzickou silou: chceš se se mnou měřit, chlapče?

Přesně ve chvíli, kdy se Süftel defenzivně odvracel stranou, aby se vyhnul přímé konfrontaci, praštil pravou dlaní do lavice, až se otevřené pouzdro otrásl o pero, které leželo vedle, se skutálelo na zem. Kdyby to skončilo takto, byla by to přijatelná výhra, která by mu zajistila pár minut klidu a možná i pocit satisfakce, s nímž by mohl dotáhnout hodinu až do upachtěného konce. Kdyby se dokázal zarazit v okamžiku, kdy měl tu malou krysu na lopatkách, vyvanula by ta banální epizoda za chvíli všem z hlavy a on by teď nemnul studený klíč mezi zkřehlými prsty v obavě, že ho někdo spatří a bude chtít prohodit kámen všetečného zájmu už jednou rozbitým sklem. Kdyby zkontroloval sám sebe, neměl by teď vnitřnosti vysekané z ledu, obloha by místo tmavnoucích mračen zlátla předzvěstí víkendu a on by se s rozvahou navazující na přirozené pohyby, jimiž by sáhl po křídě a postavil se zpátky k tabuli, vracel k svému kabinetu, aby se sbalil a odešel. A nechybělo mnoho, aby to dopadlo *právě takto*. Někde uvnitř po tom úderu už cítil, jak se suť vyvržená na všechny strany kráteru uklidňuje a v něm samotném se rozeznává

úleva. Ale pak Süftel vyprskl smíchem a ještě, než ta vlhká prskavka nervozity zhasla, chytila se celá třída. V té krátké vteřině, kdy všichni pobaveně zaburáceli, mezi zaváháním daným faktem, že se obávaný učitel zlobí, a nepostřehnutelným okamžikem, v němž se podemleté břehy propadly dolů, prohrál s konečnou platností boj sám se sebou.

Teď, když rázoval po školní chodbě, zhluboka dýchal. Ale ve třídě mu hrudí sprintoval rozzuřený běžec. Zdánlivě úhledné parcely rad, zkušeností a praktických klíčků byly zneplatněny a jeho na pár vteřin ovládl duševní chaos, který se posléze rozdělil na zbytečné vjemy vytríděné stranou a naléhavý obraz dětí v lavicích s náhle strnulými zády a ostražitými výrazy, z nichž hleděla zaražená předtucha. A nyní ten výjev nechtěl vyblednout. Odmítal uvolnit drobné háčky z jeho mysli, nechat ho na pokoji. Nevolať teď na něj někdo? Cizí hlas se za ním nesl, zbavený jakékoli srozumitelnosti, školník nebo někdo jiný, ale on jen zahrnul za roh a rychle se pustil po dalších schodech dolů. V chůzi několikrát přetočil klíč mezi bříšky palce a ukazováčku, centimetr vedle stehna, a bojoval s nutkáním ohlédnout se přes rameno, aby se přesvědčil, že ho nikdo nepronásleduje. Do zaprášeného vzduchu ochlazeného suterénem se vmísil lyzol, jenž mu napověděl, že uklízečka se už pustila do práce a nejspíš bude někde blízko. *Vykašli se na to.* Neměl mu vrazit, ale už se to stalo a nedá se to vrátit. Jediná facka, ale pak něco uvnitř zjistilo, že se napřahuje podruhé, a než se pohyblivé písky jeho pocitů konečně ustálily, pravice znovu dosedla na obličnou posetou pihami, až to mlasklo a hnědé panenky se otráslly v bělmech. A pak mu střelil ještě třetí a čtvrtou, každou silnější než tu předchozí, dokud se třídou konečně nezačalo šířit ticho, jaké chtěl už na začátku. Jenže tentokrát to bylo ohromené ticho šoku, podbarvené slastnou senzací, která lízla o drsný povrch náhlé ostražitosti. Ticho pichlavé jako ostnatý drát, mlčení, v němž každé slovo, které pronesl, vyzní-

valo jako úhybný manévr, průhledná snaha odvést pozornost k bezvýznamné látce, zasypat problém šterkem nic neříkajících definic. A co hůř, vydrželo až do zvonění, což bylo stejně dobré jako neblahé, protože v navzájem se přelévajících vrstvách kradmých pohledů, rychle klopených očí a nápadné opatrnosti při sklizení pravítek a per, která by jindy třískala a škrábala o dřevo, vycítil pozornost zaměstnanou plány, jak nejlépe zahrát míč, který jim tak neprozřetelně nabídl.

Většina z nich se bude držet stranou a některým to bylo jedno už ve chvíli, kdy se to stalo, ale dva nebo tři se hned po zvonění rozběhnou za Köstlichem a se špatně skrývanou dychtivostí mu vyzvoní, k čemu došlo. A nepochyboval, že všechno podají v náležitě upravené podobě, vyčištěné tak, aby černobílá verze nepřipouštěla žádné otazníky: *Süftel se jen zasmál a pan učitel ho za to hned zmlátil, Süftel se skoro ani nepohnul, ale... Süftel udělal jeden tichý zvuk a pan učitel Hückenheim mu jednu vrazil.* Uvěří každé větě, kterou vyřknou, přemožení podvědomými posuny, jež ve svém mládí ještě nebyli schopni rozeznat, ale přesto se jim s chutí poddávali, malí hadi, ale už tak zákešní a jedovatí.

Ne, neobával se nejhoršího, navzdory tomu, že toto jednání mělo právní horizont a nic nezaručovalo, že i tentokrát zůstane v nedohlednu. Süftel byl čtrnáctiletý zmetek, kterého nezvládali ani vlastní rodiče, a kdyby došlo k přestupkovému řízení, poukáže na pěkných pár věcí, které by Süftelovi vystavily křížové palbě. Problém schopný zrušit nepsané dohody, vypěstovat z drobného přehmatu kauzu, která rozdělí celou školu, se jmenoval Köstlich: Süftelův třídní učitel, zelenáč, na jehož diplomu ještě pořádně nezaschl inkoust, ale už cítil dostatečně pevný v kramflecích, aby se prosazoval na úkor zkušenějších.

Köstlich byl katalyzátor, kterým mohly věci vykristalizovat nejhorším možným způsobem, a on se nemohl spoléhat, že až dojde na lámání chleba, tichá většina se postaví na jeho

stranu. Existovala určitá tolerance, která ospravedlňovala verbální výbuchy a sem tam nějaký pohlavek – každý věděl, že kantorské povolání drhne o samotnou hranu snesitelnosti –, jenže genealogie jeho sporu s Köstlichem zahrnovala incidenty, které se táhly tak hluboko do jeho vlastní minulosti, že vytvářely pověst, která ho teď srážela zezadu. Loni, po konfliktu tak ošklivém, že ho nedokázal vyhnat z hlavy žádným alkoholem, rodiče sepisovali petici, aby odešel, ať už dobrovolně nebo po zlém, a nasbírali sto padesát podpisů, jež ho navzdory přezíravé masce, kterou nasadil, doslova přimrazily k zemi. Ředitel tenkrát zvedl hněvem nabitě oči a on před nimi najednou neměl kam uhnout. Příručky ho odsoudily, veřejnost nad ním zlomila hůl a kolegové se odvrátili stranou. A teď? Jedna nevinná, zasloužená facka? Ne, když ji vlepil známý tyran, který nemá rád děti, v hodinách řve a je jako vybitá baterie, v níž zůstaly jen samé jedy.

Ředitel za ním dnes poslal sekretářku až do jídelny: mohl by se pan učitel po obědě zastavit na deset minut v ředitelně? Skryl svou nevoli do překvapeného výrazu a přikývl, jako by se nic nedělo. Zarazil tázavé pohledy u stolu pokrčením ramen a dál se věnoval jídlu. Süftelovi si nejspíš budou stěžovat, aby vytěžili kapitál z toho, co sami každý den dělají svému potomkovi, ale on měl dost zkušeností na to, aby se neběžel sám nabodnout na nůž. Také existovala jistá pravděpodobnost, že nepodniknou vůbec nic, protože kluk se jim bude raději klidit z očí, aby neschytil pár facek dřív, než se stačí pořádně nadechnout. Je pátek a tahle děcka na začátku puberty už mají s volným časem jiné plány než šplhat mámě do klína.

Možná to byl jen opožděný dozvuk drobné události, která by posloužila jako polehčující okolnost, kdyby o ní ovšem někdo věděl. Včera totiž, on, Nico Hückenheim, téměř zemřel. Stačilo jen málo, aby se všechny názory na Nica Hückenheima propadly do minulého času a změkly, nebo spíše ztwardly litos-

tivou definitivou, jež by rychle zetlela do několika shrnujících frází, jež lze dát k dobru v rozjímavé chvílce nad pivem. A možná by mu ani nevadilo, kdyby se teď mohl odtáhnout sám od sebe a říct si: nechte mě na pokoji, vždyť já jsem vlastně mrtvý.

Domů odcházel vyčerpaný, duševně zničený včerejší výukou. Šel pěšky, protože si potřeboval vyčistit hlavu. Nehezku budovu základní školy skryly staré činžovní domy v barvě písku po dešti – jedna perspektiva ukrojená druhou, obě podle stejné šablony z předválečných let, jež vytvářela okoralý stereotyp. Z šedomodré oblohy se snášely lenivé vločky, nepříjemné, když se dotkly kůže, svědivé, jakmile přistály na bělmu. Jeho zrak přitáhly semaforey a dvě středoškolačky, které kráčely před ním a zastavily se v periferním pásu.

Zamračená skla výloh na protější straně setřely řvoucí pruhy červeno-modré tramvaje, která se s příšerným rachotem přehnala okolo. Do tváře se mu opřel dravý proud skučícího vzduchu, kterým tramvaj odhazovala šum běžného provozu stranou. Na okamžik zahlédl překvapené tváře a hlavy natáčející se jeho směrem, než je průsečík jeho usazeného mrknutí a vzdalující se soupravy vyměnil za nehybné pozadí obchodů a chodce pospíchající oběma směry. Ve vzduchu odeznívaly zvuky vytloukané hřídelemi na podvozcích, rychle slábly, sklouzávaly pod hladinu všeobecného hluku. Úlek se rozběhl po skle jeho chápání příliš spěšně, než aby se mu podařilo vstřebat plný rozsah hrozby, která se mezitím scvrkávala na pouhou epizodu. Ale vyděsilo ho, když si všiml, že na semaforu svítí rubínový panáček, nikoli smaragdový, který tam *měl* přitom být.

Jakási žena se psem na vodítku po něm šlehla nesouhlasným pohledem. Pak se konečně rozsvítila zelená figura a odblokovala mu nervovou soustavu. Vykročil do vozovky. Dívky zůstaly vzadu. Místo nich obsadila jeho panenky matná skvrna v přibližující se výloze: on sám zvětšující se tempem, kterým se vyhoupl na vyvýšenou úroveň chodníku

a zahnul doleva. Mezi ním a silnicí vyrostly olysalé stromy táhnoucí se po celé délce ulice a výhled se srovnal do rovných linií useknutých v dálce. Znepokojení, v němž se ozvala opožděná starost o sebe sama, vycházelo především z biologické podstaty – kdyby ho ostré hrany reality těsně neminuly, přítomnost by ležela na vlhkém asfaltu o padesát, sto, dvě stě metrů dále, v agonii utišované nastupujícím bezvědomím, možná přímo milosrdenstvím okamžité smrti... A co? pomyslel si vzpurně, mrtvý nebo živý... Zvedl hlavu a zahleděl se na černé stříkance přes šedé nebe, hnané větrem nad nízkými střechami jako vodové barvy nakapané do studeného podkladu. Přesto pocítil lehkou úlevu. Na několik chvil zavalených těžkými nádechy a výdechy mu nevalil ani rozmoklý sníh pod nohama a okolní domy, které jedni označovali za kulturní památku a jiní za zralé na demolici. Jenže, šeptal nečekaně svůdný spodní hlas, mít ten neúprosný okamžik, který stejně jednou přijde, za sebou... bez strachu, bez tělesného a duševního chátrání...

Ale teď byla včerejší hrozba smrti pryč. Začínal víkend – šelestivý dotek toho slova mu náhle přejel po duši a uvolnil těkavé potěšení, které s osvobozující lehkostí stoupalo jeho myšlenkami, jako by je ozářily sluneční paprsky. Blýskavá ploška miniaturní euforie a v ní matná radost, že když si vyříkal s ředitelem ten dnešní úlet, nemusí se jím už dále zabývat. Dá si whisky, aby slepil střepy po Süftelovi a spláchl ho z každého kusu skla, kterým se mu ten harant zabodl do vědomí. Při té představě si vzpomněl na Popperův včerejší telefonát... Stačila letmá asociace, aby papír jiného, tajného zájmu začal hnědnout předčasným žárem. Ne, přikázal si, teď ne.

Chodník před školou se protáhl do lehkého esíčka a těsně okolo něho prokličkovali dva školáci: pletené kulichy s bambulemi, aktovky lítající ze strany na stranu, pohyb, který si vynucoval vlastní prostor a dožadoval se shovívavé tolerance. Pár metrů před ním jeden z nich vrhl kouli, trefil odhale-

ný krk a s divokým zavýsknutím se přehnal okolo oběti; kluk povyskočil v běhu, otočil se, rozesmátou tváří blýskly bílé zuby a vztyčený prostředníček píchl dvakrát do vzduchu, ale to už druhý chlapec neviděl, protože s pravým kolenem na chodníku plácal vlastní kouli, aby se pomstil, a on, Nico Hückenheim, stárnoucí učitel, pocítil stesk po té živelné nerozvážnosti, po nevyčerpatelné svěžesti mládí, čiré radosti ze života, která mu v posledních letech tak palčivě chyběla.

O čtvrt hodiny později jeho hněv odplouval díky jedno-
duchým úkonům vedeným přátelským prostředím domova: zouval si boty a zrak mu klouzal po kresbě solných skvrn na hnědé kůži, které by jeho bývalou ženu přiměly sáhnout s významným povzdechem po hadru. I taková drobnost jako bláto na podrážkách kdysi dokázala rozmetat krev po celém bytě. Teď tu naštěstí nebyl nikdo, komu by to vadilo – žádná manželka, přítelkyně ani známost na jednu noc. Občas ho navštívila Silke, ale ta se už dávno smířila s tím, že nemá smysl zvedat obočí nad rozházenými věcmi na židlích a špinavým nádobím v dřezu. Horší to bylo s Gertou. Zdi si stále pamatovaly jejich poslední hádku; oblouk skvrn po guláši vychrstnutém z kastrolu, roztržené tapety. Jeho mladší dcera zdédila matčinu náladovou povahu, přesně ten tón náběhů k hysterii, který ho vytáčel doběla a končil fackami sázenými na její rudnoucí tvář. Když fackoval ji, trestal její matku. Byla to právě Tina, která ho pak před soudem nařkla, že se doma chová jako tyran, a zamlčela, že Gerta od čtrnácti kouří, že ve škole propadá (dcera pana učitele!) a že se začala tahat s partou předčasně promiskuitních šestnáctiletých děcek. Ať už mu Tina převtělená do jeho dcery předhazovala cokoli, v jedné minutě byla ponořená do koupele klidu, zatímco v té druhé sahala do rezerv nastrádaného hněvu, který živil blesky v jejích očích a rozpoutával orkán v zrůzněné mimice. Nevěděl, co mu na bývalé ženě vadilo víc, jestli ta

neskutečná emocionální akcelerace nebo schopnost vyhnat ze zasypaných zákopů vojáky, o nichž si myslel, že jsou už dávno mrtví. V jistém smyslu neměl ani jedné co vyčítat – do zrcadlového bludiště věčných hádek se za nimi vydával víc než ochotně. Přesto bylo těžké poslouchat u soudu, jak za všechno může on: za rozvrat rodiny, za matčin zpackaný život, za její zpackaný život, za to, že jejich společný život skončil v troskách... Všechno způsobily jeho zálety, povaha a facky, které rozdával... (*zálety*... kdyby jen tušily). Aspoň že holky už tou dobou byly skoro dospělé. Silke sledovala rozpad jejich manželství z univerzitních kolejí, kde ji ty nejhorší situace dostihly jen v ozvěnách, a Gerta, ta...

Svlékl si bundu a pověsil ji do koupelny, aby z ní okapala voda. Diplomátka skončila u stěny, rukavice (Silke pohoršeně sykla) hodil na pračku. Kuchyň ho přivítala včerejším nepořádkem, který se dneska určitě nebude namáhat uklízet. Na lince zahlédl dva špinavé hrnky, na sporáku začouzený hrnec a mastnou pánev; utěrky přehozené přes plastový úchyt trouby byly zralé na vyprání. Na nerezovém vodovodu se roztahovaly nepravidelné skvrny s tmavými okraji. Jednou rukou otočil kohoutkem, druhou obratně nastavil konvici, proud zamlaskal o skleněné dno. Nabral tolik vody, kolik potřeboval, levou rukou našel dálkový ovladač a poslepu navolil obvyklou sekvenci tlačítek. Televize nad ledničkou se probudila. „*Ve včerejším sjezdu v Cortině d'Ampezzo triumfovala Italka Isolde Kostnerová před Rakušankou Renate Goetschlovou, která tak nezopakovala svůj triumf ze závodu v Altenmarktu...*“ Zastavil vodu a zaplašil představu sprchy, která se mu mihla hlavou jako reakce na křišťálový pramen vybuchující mezi stěnami konvice. V plicích mu škrtla vlhká zápalka a on se rozkuckal. „*V průběžném hodnocení Světového poháru...*“ Zapřený o hranu pracovní desky počkal, až kašel odezní („... *Katja Seizingerová...*“) a zapnul kávovar. Do zvuků sportovního kanálu se zakrojil jemný šum, jako když

se čepele vrtulníku probírají ve vysoké rychlosti pískem.
„Agentura Reuters...“

Začal vymývat hrnky. Proud vody mu pleskal o pohybu-
jící se prsty, stékal po vnější ploše hrnku, vléval se dovnitř
a odnášel do výlevky zahnědlou špínu. Stružky mokrého
chladu se klikatily po jeho zápěstí a spojovaly se ve snaze –
„... problémy v Perském zálivu...“

Zmateně se podíval na televizi: *záliv?*

„Vrchní velitel amerických sil Norman Schwarzkopf prohlá-
sil, že v případě nutnosti síly NATO...“

V duchu poslal všechny někam, celý Blízký Východ i Ameri-
čany a jejich nekonečné invaze a mise. Znovu sáhl po ovladači
a pohřbil americkou nenávist k celému světu do šedé nicoty
zhaslé obrazovky. Elektronické pípání ho upozornilo, že káva
je hotová. Zvedl baňku s nápojem a protřepal ji. Pozoroval, jak
se v ní usazuje kal, který tam neměl být, známka toho, že filtr
potřebuje vyčistit (proč jsi to ještě neudělal? zeptala by se Sil-
ke). Vytáhl talíř a začal si na něj nakládat plátky šunky, sýr,
vlašské ořechy a celozrnný chleba. Rovnání a uhlazování jídla
na bílém porcelánu, nenásilné pohyby prstů, estetika drob-
ných úkonů, které udělily kurz snaze smazat z duševního
obzoru dramatický závěr dnešní výuky, to byly záležitosti, jež
ho uspokojovaly, dávaly jeho pocitům nevzrušený řád. Proces,
kterým ta událost v jeho nitru sesychala a ztrácela mizu, už
započal, takže stačilo dál odhazovat mokré sníh z úzké stez-
ky vyhrazené tomuto odpoledni, odklízet z něj agilní vykřič-
níky psychologie, motivace a grázlů, kteří ve škole nic nedělají.

Kdy se to sakra stalo, že se z několika facek vzpurnému
děcku dělá taková aféra? pomyslel si a položil na talíř posled-
ní dílek ořechu.

Süftelova kamarádka Inge se o celém incidentu zmínila
před Köstlichem. Neřekla, že Süftel celou hodinu chrochtal
jako vepř a jedl pod lavicí. Že v matematice nespočítal ani jeden

příklad, ale dělal naopak všechno pro to, aby mu rozvrátil hodinu. To, co by každý ostřílený kantor považoval za bezvýznamný incident, pochopil Köstlich jako profesionální fiasko. Udeřit dítě, proboha! Když Süftela zfackoval v tomto školním roce poprvé a třída žalovala novému třídnímu, tvrdě toho zelenáče odpálkoval: Süftel je grázl! Takový, že se s ním po dobrém nedomluvíte! ... Ano, nemá se to, ale toto je přesně ten *případ, kdy je to potřeba*. ... Zkuste to vysvětlit rodičům těch hodných dětí, které si ze školy nic neodnesou, protože někdo dělal v hodině binec od začátku až do konce. ... Ne, nedělá mi to radost... Podívejte se, mladý muži, já vím, co dělám, ale pochybuji, že to víte i vy! Tečka, dál by to bylo jen prázdné mlácení slámy. Jak mu měl vysvětlit, že po několika desetiletích v zruinovaném rakouském školství ho opustí všechny iluze? Výsledkem byl vzájemný odpor, na jeho straně k tomu bezmála imbecilnímu idealismu, na té Köstlichově... Kdysi se čekalo, že učitel bude umět vyložit látku. Dobře ji vysvětlit, a tím položit základy pochopení v křehké dětské mysli. A ten, kdo vyrušoval... Střelit pádnou facku grázlovi – kdy se ze samozřejmého kroku stal takový problém? Jen plýtl slovy, když se to snažil vysvětlit některým lidem. Ti mladší v tomhle světě obráceném naruby vyrostli a chybělo jim srovnávací měřítko, z něhož vycházela jeho generace. Horší bylo, že když vlepil Süftelovi podruhé, Köstlich ho jednoduše obešel a obrátil se přímo na ředitele. Stejně jako to udělal i teď, bez ohledu na vědomí, že vykope další příkop mezi sebou a tou částí sboru, která přísahala na nepsané pravidlo, že některé věci se prostě nedělají. *Idealismus*. Čas ho otupí. Čas ho otupí, ale ideály jsou jako břitva, která dokáže ošklivě říznout, než zreziví a zoxiduje do sarkastického úšklebku nad svou mladistvou pošetilostí. Dnes, po ixypsiloné, se i ředitel tvářil zachmuřeně, když mu ukazoval rukou na sedačku a zároveň mu nabízel kávu. „Proč, Nico?“ Světle polstry křesla, v němž už seděly zadky mnoha káraných učitelů, se pod jeho tíhou prohnuly. „Proč?“

„Musel bys tam být, Heinz. Vidět, co ten kluk dělá.“

„Po kolikáté mi už tohle opakuješ, prokrista?!“ vybuchl ředitel.

V rozpacích se kousl do rtu.

„Podívej se, Nico. Dobře víš, že to nebudu rozmazávat. Nikdy jsem tyhle věci nerozmazával. Ale –“

„Ale?“

„Nejsi v pozici, aby ses teď skrýval za *ale*.“

Předklonil se, ruce mezi rozevřenými koleny se do sebe zaklesly a ztěžkly. „Proč tu třídu prostě nedáš někomu jinému?“

„O tom už jsme mluvili.“

„Já je nechci,“ prohlásil.

„A nebudeme o tom diskutovat ani teď.“

„Jak to souvisí s občankou?“

„Rozvrhově.“

„Rozvrhově...“

„Sestavoval jsi někdy rozvrh?“

Mlčel.

„Já ho kvůli tobě překopávat nebudu. Když opomenu, že na občanku v osmičce stejně nikoho nemám.“

„Jenže v té třídě se nedá učit! Jsou to opice, Heinz!“

„Já vím. Sedm třídních důtek.“

„A dvě dvojky z chování,“ připomněl nemilosrdně.

„A tobě zase ruply nervy.“

„Není mi dvacet, Heinz.“

„Víš, že z formálního hlediska se není o čem bavit.“

Cítil, jak se v něm tvoří led. Potopit ho bylo tak snadné. Stačilo přidržet mu hlavu pod vodou.

Ředitel sáhl po šálku.

On tomu nutkání odolal.

Napil se a přes bílý okraj šálku si ho měřil. Uběhlo několik vteřin, než souboj jejich studených výrazů překonal svůj vrchol. Potom přišel očekávaný moment, kdy Miller stočil

panenky stranou a odložil nejprve podšálek a po něm šálek s květinovým vzorem. Svezl se do opěradla a spojil konečky prstů do trojúhelníku před svou bradou.

„Jako ředitel této školy mám určitou zodpovědnost.“ Káravý hlas si vybral slovo *zodpovědnost* jako most, přes který vykročil na stezku litanie. „A můžu tě ujistit, že je to daleko těžší břemeno, než si umíš představit. Jsme škola s dezolátní pověstí –“

Jistě, pomyslel si, jinak bys mě už dávno vyrazil. Kdybys věděl o někom, kdo by se sem přišel dobrovolně zahrabat...

„– kde většina dětí pochází z periferie a dotace se rok co rok krátí. To, co společnost vymete před svůj práh, nám vysype na hlavu a čeká, že si s tím poradíme. A když se něco semele, *my* jsme *ti špatní!*“

mlčel, protože se nezdálo, že by ředitel skončil.

„Zákon padajícího hovna, doufám, znáš. Promiň za ten vulgarismus, ale líp se to vyjádřit nedá a ty mi to *prosím* tě nedělej těžší, protože Köstlich je mladý vůl, který je schopný vynést to na světlo, a –“

„Jo, já vím.“

„Víš. Fajn.“

„Nemám z toho radost.“

„To doufám.“

„Köstlich je kretén.“

„Neříkej to.“

„Dobře, mladý vůl.“

„Nico!“

„Už jsem říkal: nemám z toho radost.“

„To bys mít neměl, protože máš nůž na krku.“

„Měli jsme to nechat na pondělí.“

„Abys mohl doufat, že to přes víkend vyšumí?“

Třeba, pomyslel si, ale pokus o smírlivý tón, o diplomacii na frekvenční křivce jediné věty, v něm odumřel.

„Učitelům by se měly vrátit nezbytné kompetence,“ řekl.

„Dej si tu kávu.“

„Ne, díky.“

„Přestaň se urážet. Je to pravý santos.“

Přiložil si šálek k ústům.

Ředitel se odmlčel. Nechal ho vtáhnout doušek pořádně horkého nápoje, poválet ho na jazyku a pak polknout. Nicovi se v ústech rozležela nasládlá hořkost. Teprve když učitel pokládá šálek zpátky na stůl, ředitel znovu promluvil.

„Teď řeknu něco, co se ti nebude líbit. Žádám tě o jediné. Abys mě zkusil poslouchat.“

„Jsem jedno ucho.“

„Toho kluka je mi líto.“

„Protože jsem mu střelil?“

„Ne. Protože je to chudák.“

Než se v něm ta věta stihla rozvinout jako čajové lístky vhozené do vroucí vody, ozářila mu nitro malá exploze. „Ale,“ opáčil, „odkdy?“

„Nedělej, jako bys nic nevěděl,“ utrhl se ředitel. „Dysfunkční rodina, bydlení k ničemu. Otec vymetá hospody, matka na něj nestačí. S bratrem v třetí třídě jsou problémy už teď. Počkej, až *ten* dorazí na druhý stupeň!“

„A jak to mám vyřešit?“

„Nijak.“

„To má být rada?“

„Já *nechci*, abys něco řešil, proboha! Já *chci*, aby ses ovládal, ať už ti ten kluk bude dělat v hodinách cokoli! Zpívat, plivat, močit do kouta...“

„Močit do kouta?“

„I kdyby si stáhl kalhoty, dřepnul si tam a nechal tam bobek.“

„Myslím, že ještě zkusím tu kávu.“

„A ne abys mě někde citoval. Víš, jak to myslím.“

„Bez obav. To je ta nejblbější věc, jakou jsem tenhle týden slyšel, a to počítám i ty kecy na ORF.“

„Opravdu?“

„Teď ti něco řeknu já. Jednou se nám budou haranti prohánět po škole s nožem v ruce a my nebudeme smět říct ani ň, aby se na nás náhodou nesnesla nějaká samozvaná organizace na ochranu dětských práv.“

„Nebud' směšný, Nico.“

„Směšný?“ Napřimil se a vystrčil bradu. „Podívej se, jaké věci se řešily na školách před padesáti lety a co se řeší dnes! Před padesáti lety seděly v lavicích děti. Dneska?“

„Za to může doba, ne děti. A neschovávej se za společnost.“

„Dovol, abych ti připomněl, že doba a společnost jsou synonyma.“

Ředitel na vteřinu vypadal, že nad sebou ztratí kontrolu. Potom zavrtěl hlavou a ve tváři se mu rozhostil zvláštní výraz. Když znovu promluvil, jeho tón živila lítost, lítost bývalého spoluhráče z regionálního fotbalového týmu, lítost kamaráda z vysoké, který to dotáhl dál než on, lítost člověka, který ho před několika lety vytáhl z bryndy a teď nevěděl, jestli nabídnout mu místo byl tak dobrý nápad.

„Změňme téma, Nico.“

„Fajn.“

„Nelíbí se mi, jak vypadáš. Podíval ses na sebe poslední dobou do zrcadla?“

„Ano. Dneska ráno při holení.“

„Jsi unavený. Nevyspaný. Máš kruhy pod očima.“

„A?“

„A kravata to nespraví.“

„Krise středního věku,“ odsekl. „Neboj se, na tebe to přijde taky.“

„Děkuju.“

„Vlastně už mělo.“

„Nico.“

„Ano?“

Ředitel se nadechl... a pak jen zavrtěl hlavou.

„Co se tím snažíš naznačit? Že jsem zralý na blázeň?“

„Měl by sis zajít k psychoterapeutovi.“

„Víš, co si o těchhle věcech myslím.“

„Nemyslím to urážlivě. Popovídat si. Odfiltrovat napětí. Občas to pomůže. Chodil jsem k psycholožce, když tátovi zjistili rakovinu.“

„Heinzi, ten problém není ve mně. Já jsem se s tím klukem snažil, já –“

„To přece nikdo –“

„Celý loňský rok jsem ho přesvědčoval, ať ke mně chodí na fotbal! Nabízel jsem mu –“

„Já nezpochybňuju tvoje zásluhy.“

„Nabízel jsem mu extra tréninky ještě s dalšími sedmi kluky, zadarmo, nikdo by mi je nezaplatil, sám víš, jak to chodí... Mluvil jsem na něj tak, jak se nemluví ani na mimino, jenže ten kluk mě prostě nebere, *on* –“

„Nico!“

„Chová se jako –“

„Nico, já se ho nezastávám, já jenom –“

„Ve mně ten problém není, tak mě neposílej na terapii!“

„Můžeš mě chvíli poslouchat?“

„Jo, chceš, abych byl jako Matka Tereza. Co proti mně to děcko sakra má?“

„Chceš to vědět?“

„Jo, chci.“

„Je to v jeho podvědomí.“

„Prosím tě, netahej sem Freuda.“

„Možná jenom blbě teoretizuju, ale nedávno jsem měl tu čest se Süftelelem seniorem a –“

„Tobě se ho podařilo dostat do školy?“

„Necháš mě domluvit?“

—

„Takže jak říkám: nedávno jsem měl tu čest se Süftelelem seniorem a některé věci by udeřily i slepého. Například to, že jsi mu podobný.“

„Seniorovi?“
 „Máte stejný somatotyp.“
 „Aha.“
 „Stejnou barvu vlasů.“
 „A co má být?“
 „Dokonce i výšku. Plus minus.“
 „Zvláštní. Nepřišlo mi, že by junior vypadal jako můj syn.“
 „Nechci, abys mě špatně pochopil. Jde jen o vnějškovou podobnost.“
 „Uniká mi pointa.“
 „Jeho táta je tyran.“
 „Nemá rád tátů, nemá rád mě?“
 „Podvědomě.“
 „Fajn.“
 „Ty jsi mu mimochodem párkrát vrazil a oba dobře víme, že pro ránu nechodíš daleko. Jasně, on tě provokoval, ale v konečném efektu jsi tu vazbu jenom podtrhl.“
 „A kdo by měl zaparkovat na gauči u Freuda...“
 „Snažím se ti vysvětlit, kde je zakopaný pes.“
 „Beru na vědomí.“
 „Jeho táta je tyran.“
 „To je rakouský stereotyp. Každý druhý Rakušan je Alois Hitler.“
 „Nezacházíš už trochu daleko?“
 „Máme snad kvůli tomu omlouvat Adolfa?“
 „Nico!“
 „Jestli ho ten parchant mlátí, od čeho je sociálka?“
 „V téhle zemi?“
 „Nějaké kompetence jim snad ještě zbyly.“
 „Jo. Šoupnout kluka do dětského domova. Ale to není řešení.“
 „Ne? Alois by ho přestal mlátit.“
 „Nebud' takový cynik.“

„Dobře, ale pokud je ten otec takový magor? Malou Schwar-zovou odvezli přímo ze školy, a to se držela prsty zábradlí a křičela, jako by ji brali na nože.“

„Podívej se, nejsme tu od toho, abychom posuzovali oprávněnost ústavní péče. Kluk stejně za rok a půl vypadne, takže nějaké zázraky s ním tady nesvedeme. Jenže něco se dneska šestou hodinu stalo a já se snažím najít takové řešení, aby se vlk nažral a ovce zůstala celá. A ta ovce teď není Süftel.“

„Jen jsem vyjádřil svůj názor,“ řekl a cítil, jak se mu okolo hrdla obtahuje páska strachu.

„Ano, ale to není pointa. Ty se máš starat o to, aby věděl, jak se jmenuje rakouský prezident.“

„Beznadějné.“

„Rozebíral jsem to před chvílí s Köstlichem.“

Podíval se na šálek s kávou.

„Slíbil, že to nebudeme tahat mimo školu.“

V kávě pozoroval vlastní provinilost, obsaženou v intenzitě barvy a vůně, v ostrosti, s jakou vnímal drobné bubliny na černém povrchu, olejovou hladkost polykající denní světlo.

„Já jsem mu zase slíbil, že tomu klukovi podáme pomocnou ruku. Koneckonců, ty problémy vznikají venku a my jen sklízíme, co zaseli jiní.“

Takže Köstlich si zahrál na velkorysého. Donášel, a ještě za to posbírá všechny body. Konstruktivní a velkorysý. Řeší problémy, které vyrábějí jiní. Podraz okořeněný medovým úsměvem.

„Začíná ti svítat?“

„Ne.“

„Tak já ti napovím. Rodinná situace je taková, že se jí někdo bude zabývat.“

Odtrhl pohled od kávy. „To je nejspíš dobře, ne? Nejsem jediný, komu dělá z hodin peklo.“

„A jak to bude vypadat, když kluk před soudem řekne, že ho bije učitel?“

„Já si to obhájím,“ řekl chraplavěji, než vyžadovala křehká nerovnováha sil. „Existují precedenty. Dokonce i učitelé mají práva.“

„Možná obhájíš, možná ne. Jsi dospělý, tvoje věc. Máchat se v průšvihy bych tě nechtěl vidět, ale jak říkáš, existují precedenty. I pro případ, kdy se někdo rozhodne strčit ruku do drtiče odpadků. Jenže taky tu jde o pověst školy. Protože když něco budu muset žehlit, bude to kvůli tobě, kamaráde. A nezapomeň, že i když ty z toho nějakým zázrakem zase vybruslíš, škrábance po tvých bruslích tu zůstanou ještě hodně dlouho.“

Zase. Ledové zasyčení na duši, nepříjemné jako když se vrtačka dotkne zubního kazu.

„Jsem rád, že si konečně rozumíme.“

—

„Nic mi neřekneš?“

—

„Nico!“

„Dobře.“

Ředitel zvedl obočí.

„Dobře, já to ještě jednou zkusím. Příští týden si s ním promluvím. Klidně spíchnu i nějakou omluvu, pokud to pomůže. Ať je u toho pro mě za mě i Köstlich. Ale je to jen kvůli tobě.“

„Žádný zápis samozřejmě dělat nebudeme.“

„Oceňuju to.“

„Já vím.“

„Je to všechno?“

„Samozřejmě neručím za to, že se sem v pondělí nenahrne rozčilený otec a nepokusí se to využít proti škole.“

„Pochybuju, že ten se uráčí zvednout zadek z gauče.“

„Doufám. Protože pokud ano...“

Nico přikývl.

„Abys byl v obraze, Köstlich se ho už chystal informovat sám.“

„Dopřavdy si toho vážím. Vážně.“

Ředitel ho přišpendlil zkoumavým pohledem. „Neměl by ses tolik přepínat. Začínáš vypadat, jako bys jel na vyhořelé baterky.“

Ta poznámka se ho dotkla. Byl vyhořelý? Školení, která musel v periodických obměnách absolvovat celý sbor, se zmiňovala o tělesných symptomech takového stavu; ano, ty měl, některé z nich, dokonce většinu, ale rozhodně ne všechny. Cítil se permanentně unavený, přesně jak to formuloval dotazník, připadal si, že bloudí v kruhu, ano, byl bez chuti do práce. Nevrlý, demotivovaný, negativní, ano, ano, a ještě jednou *ano*, jedna fráze za druhou, kterou jeho pero s malým zaváháním pokaždé zaškrtnulo, aby se pak tvrdý hrot oddělil od archu papíru a posunul se o kolonku níž. Když dospěl na samotný konec – *domníváte se, že jste vyhořelý?* –, nadechl se a napsal *ne*. Žádné vybité baterky, žádné trafo na vyhození. Vyhořela společnost, která produkuje takovéto děti, *ne* on.

Spánek přišel stejně přirozeně jako žízeň nebo nutkání močit. Ztlumil televizi v obývacím pokoji, přehodil přes sebe žlutou deku s indiánským vzorem a odložil brýle. Šálek s nedopitým kafem se změnil na světlou skvrnu, jednu z barevných plošek vyvázaných z pevného uspořádání, které se rozplynulo v důvěrně známých koutech, najednou vydaných napospas únavě. Zrak mu chvíli bloudil po pokoji, jehož skupenství se postupně změkčovalo, zatímco z dětského povyku na hřišti se stával šum, který ho nakonec uspal.

Když se probudil, bylo už šest večer. Na displeji telefonu mu blikal symbol nové zprávy.

Přijdeš?

Vstal, vymočil se, dopil vystydlou kávu a odepsal:

V deset.

2

13:50

Díval se do zrcadla. Kromě pohledu na vlastní tvář mu vracelo ještě něco jiného: únavu, která odrážela jeho tíseň. To dítě, pomyslel si. Cítil, jak v něm někde hluboko bublá hněv, ale nyní ten hněv sublimoval čisté sebeopovržení: nejsem nic jiného než blbec, blbec, blbec, *blbec*. Zvěsti, že Hroch si ho zve na kobereček, se už šířily. Šeptanda obsahuje něco neúprosného, napadlo ho, když se sklonil nad umyvadlem a čekal, až čidlo spustí vodu. Ruce mu pod studeným proudem zkřehly. Někde vzadu ho kousl dojem, že si je myje už po desáté, možná po sté, ale přesto je držel pod vodou, dokud z nich (znovu) nezmizel veškerý cit. Podrobnosti našťestí nikdo neznal, protože kdyby je někdo znal, celé oddělení by od rána vřelo a na něm by ulpíval jeden rozrušený pohled za druhým.

Schwarz věřil, že se mu rozpadá ta záležitost s Maddelem. *Maddel* – dvě slabiky a další nával zuřivosti; to jméno řezalo jako čepel žiletky. Znovu hleděl do svých prokrvených očí a hledal v nich sílu, která by stlačila jeho rozčilení na nulu. O Maddela vůbec nešlo, ale takto se za ním aspoň nikdo

nezkoušel vydat na tenký led možných pravd, aby z něho vylákal tu pravou. Žádné nepodložené spekulace, žádné fámy, které by musel vyvracet a dávat si při tom pozor, aby bezděčně neodkryl to, co leželo pod pláštěm přísného embarga. Jen prosté *Slyšel jsem, že... a Ten dnešek ti teda nezávídím, chlape.*

Chrstl si do tváře trochu vody, která šeptala dole v odtoku, a znovu se zahleděl do zrcadla. Čekal, že se v něm začne sbírat přirozená nepoddajnost, kterou v sobě dokázal vyvolat, kdykoli potřeboval, ale tentokrát se ta obvyklá sebejistota nedostavovala. Jeho duše se stále krčila v zaprášeném koutě, v němž ho Dahrendorf chtěl mít. Včera večer chodil po svém bytě jako lev v kleci, rázoval sem a tam tak dlouho, až se jeho rozčilení nakonec proměnilo v rezignaci. A skleslá nálada v něm přetrvávala i celé dnešní dopoledne, když postával u kávovaru nebo si v kuchyňce chystal svačinu; přežívala i během dlouhých hodin strávených nad spisy, které vykazovaly takovou podobnost, že je mezi sebou začal zaměňovat. Káva chutnala vodnatě a trpce, byla malátná stejně jako on sám. Jednu zprávu vložil do špatné složky, na druhou ztěžka zíral a u fotografií z vloupačky se nedokázal rozpomenout, kam vlastně patří.

Zrak mu sklouzl k zápěstí s hodinkami. Na okamžik si pomyslel, že špatně vidí, a jeho mozek automaticky opravil chybné postavení ručiček podle údaje v jeho pocitové realitě. Vzápětí si uvědomil, že chyba není v hodinkách, ale v jeho vnitřním barometru, jehož rytmus přestal odpočítávat skutečnost. *Jak dlouho už tady vlastně trčím?* Nechybělo mnoho a zaklel by tak, až by se pohledy všech zasekly do zavřených dveří jako vržené nože.

Už měl být na cestě k autu: řítit se dolů po schodech, běžet přes parkoviště a sedat za volant, zapínat si pás, hmatat po řadicí páce. Hroch měl sklon vykládat si každou nedochvilnost jako projev rebelie, ale kdyby šlo pouze o Hrochův

vzteky, klidně by dorazil o dvacet minut později. Jenže teď – teď – musela jít jeho pýcha stranou.

Dnes ráno přemýšlel, jaké by to bylo, kdyby se probudil v kůži smyšlené postavy – Adama Dalglisha, nebo Martina Becka –, v kůži někoho, pro koho případ v zásadě znamená jen logickou tajenku, sestavu jasných účelů ve snaze dopadnout vraha, nic víc. Frida prohlašovala – nejdříve v době, kdy jí nejráději rozepínal podprsenku a svlékal kalhotky, potom ve chvílích, kdy mezi nimi třískaly dveře –, že by mu už mělo konečně dojít, že nežije v románu. Ta poznámka zpočátku zlehčovala sebe samu, přetvářela se do úsměvné, lašující podoby, v níž se bavila svým nadhledem, ale záhy se v ní začala sbírat bouře, celková krize jejich vztahu. Bez ohledu na své zabarvení ovšem lhala. Všechny ty skvěle zkonstruované příběhy lhaly. Martin Beck se neocital ve sporech infikovaných ambicemi a egoistickým strachem těch druhých. V jeho světě tlela společnost, nikoli policie. Hrdinové dokázali obejít každou překážku, která se jim postavila do cesty, jako by šlo jen o nepříjemnou odchylku od předem vyznačené cesty. Komplikace, které čvachtaly v krocích režírovaných potřebou umně budované nejistoty, tu existovaly jako funkce napětí a zároveň podmínka, jež umožňovala této okázalé prezentaci demokratického rozumu přesvědčit i ty nejzarytější skeptiky. Protože racionalita nemohla prohrát, události gradovaly podle pravidel žánru, který seškrtoval seznam možných pravd, dokud nezůstala ta úplně poslední, jež spojila zlo s jeho původci a zbavila výklad zločinu jakýchkoli pochyb. A protože i v reálném světě si někdy události uměly hladce podat ruku, zdálo se, že každá detektivka je induktivně zevšeobecněná skutečnost, v níž neexistuje důvod k pesimismu.

Ale poslední dobou jeho vlastní optimismus pohasínal. Šachovnice možná zůstávala jedna a táž, jenže zdeformovaná riemannovskou geometrií, psychotickou matematikou

lidských pudů, v níž cesta z bodu A nevedla do bodu Z, ale do odrazů špatně postavených zrcadel, v nichž přes sebe sobeckost přehazovala háv vyššího dobra. A dnes by ani ta nejpůsobilivější kniha nedokázala ukolébat jeho rozčilení, rozložit ho na literární prvky a poskládat je do příběhu, v jehož usku-tečnění by věřil.

Nepatrně sebou trhl, zvedl mokré ruce a podíval se na ně. Uvědomil si, že čas znovu zamrzl, probořil se do sněhu po-družných úvah. Spěšně sáhl po ručníku, zatímco silou vůle zkoušel zpomalit pohyb vteřinové ručičky na ciferníku svých hodinek. Ještě jednou zhodnotil svůj vzhled v zrcadle. S ná-dechem uspokojení konečně našel ozvěnu vzteku, v němž se poznával. Přítomnost se zvedla a proměnila v sprintera při-praveného vyrazit z bloků. Myšlenky ho cestou na chodbičce předběhly, rozutekly se do světla, do zákoutí nejrůznějších hovorů, pracovního šumu, charakteristických úderů psací-ho stroje, jejichž rytmus sílil a utichal, jak procházel okolo jednotlivých stolů. Vrátil se na své místo, svolal zatoulané myšlenky zpátky k podkladům rozloženým na desce své-ho stolu a ke složce v zamykatelném šuplíku, kterou vytáhl, zkontroloval a vložil do kožené diplomatky. Gestem pozdra-vil nejbližší okolí, kývl zvednutým hlavám, jež se vzápětí pohroužily do svých vlastních záležitostí, ignoroval průpo-vídky, které k němu dolehly od vzdálenějších stolů. Předstí-ral, že neslyší, jak mu přitom hřmí v duši.

Na dnešní setkání se pečlivě připravil. Všechny body si prošel třikrát, dokumenty, záznamy, argumenty, metodo-logické výhrady. V racionálním světě se smyslem pro etiku by o nich nemusel s nikým diskutovat. V tomto, pomyslel si, když za sebou zavřel prosklené dveře a s pravou rukou na zábradlí se pustil po schodech dolů, ho čekal boj s větrnými mlýny.

3

23:55

Právě došlápl na podestu před patrem, když mu v zadní kapse začal vibrovat mobil. Přemohl rozmrzelost nad tím, že ho někdo obtěžuje zrovna v této chvíli, a vytáhl těžký obložek přístroje. Možná nějaká opožděná gratulace nebo se někdo vykašlal na společenské konvence. Pokud mu ovšem nevolá otec, který býval dlouho vzhůru a rád využíval toho, že o víkendech ponocuje i on.

„Friedman,“ představil se.

Praskáním vyplněná prodleva prozradila, že hovor přichází zdaleka. Srdcem mu proběhla netrpělivá ještěrka, za níž se vydal temný takt obavy, že někdo ví, co skrývá, a snaží se ho kontaktovat, aby mu předložil podmínky vydírání. Tento závan paranoie potlačil jako duševní smetí, které si nezaslouží, aby se jím zabýval.

„Martine?“

Hlas zhrublý šumem, srozumitelnost oslabená vzdáleností, kdo sakra –

„Ano, to jsem já.“

„Stuart Mill.“

Friedman sáhl do kapsy pro kapesník, aby si otřel obličej, ale žádný nenahmatal. Jediný telefonát a zpotil se. Je to možné?

„Rád tě slyším, Stuarte,“ zamumlal.

„Už jsem se bál, že mám špatné číslo. Operátor mi pořád hlásil, že neexistuješ.“

„Asi nějaká chyba sítě.“

„Nejspíš. Od té doby, co se kvůli satelitům překopává celý vesmír, se už kolikrát nedokážu dovolat ani vlastní manželce.“

„Tady v Linci je docela pozdě,“ upozornil a doufal, že nepůsobí nezdvořile. „Hádám, že u vás v Kalifornii teprve obědváte...“

„Nejsem v Kalifornii. Jsem v Ženevě.“

Co mu vlastně Mill říká, to pochopil až se zpožděním.

„Ve Švýcarsku?“

„A vím, kolik je hodin. Neobtěžoval bych tě, kdyby –“

„Neobtěžuješ.“ Friedman se zastavil na schodech a opřel se o stěnu. „Nechtěl jsem naznačit, že...“

„Samozřejmě. Omlouvám se každopádně já. Kdyby to nebylo tak naléhavé, počkal bych s tím do pondělka a vybral bych si dobu, kdy kvůli tomu nebudu tahat lidi z postele.“

„To je v pořádku.“

„Vydržel bych aspoň do zítřka, ale bál jsem se, že odjedeš někam na víkend a nezastihnu tě.“

„To je v pořádku, nic se neděje.“ Důraz položený na slovo *naléhavé* ale signalizoval problém, a to v pořádku nebylo. „Co se stalo?“

„Ricardo Smith.“

„Smith?“ přeptal se zbytečně. V ústech mu náhle vyschlo a organismus přepnul do jiného režimu. Příjemný vztlak penisu proti spodkům tísněným kalhotami ustal. „Co je se Smithem?“

Ani se nemusel ptát. Jestliže kvůli tomu Mill považoval za nutné přiletět až do Švýcarska, mohlo to znamenat jediné.

„Stanovili datum,“ potvrdil Mill.

Zamrazilo ho. Zatnuly se do něj studené prsty tísně a on spatřil nedozírnou plochu pohromy, nemilosrdně rovnou a krutou, jak se táhne k postupně se zhmotňujícímu obzoru. Cítil se, jako by někdo uchopil štětec namočený do černé barvy a vedl jím dlouhý mokrý tah přes jeho duši.

„Byl jsem zrovna v New Yorku,“ pokračoval Mill, „když mi ta zpráva přišla faxem. V první chvíli jsem měl náběh na infarkt. Okamžitě jsem si zabukoval letenku do Evropy a sháněl hotel. Tyhleto věci se dají vyřídit jedině odtud. A teď jsem tady, chodím po hotelovém pokoji jako lev v kleci, žhavím linky na třech kontinentech, nechci vidět účty za telefony a nemám ani čas se pořádně najíst. Bojuju se sekretářkami, asistentkami, poradci, podržtaškami, řvu, organizuju, vyhrožuju, slibuju a prosím. A celou dobu si připadám jako v nejhorší noční můře! Jsme na konci 20. století, žijeme v nejcivilizovanější éře lidských dějin, a přesto se naprosto barbarsky a neomluvitelně chystáme vzít život jiné lidské bytosti.“

„Je to otrěsné,“ přitakal Friedman, ačkoli v této chvíli...

„Nedokážu si ani vypít kávu, abych si nepřipadal jako divák, kterého pozvali na představení v koncentráku.“

„Ano,“ odpověděl Friedman a mysl mu zabloudila k hladkým stehnům, rozepínané košili...

„Martine?“

„Poslouchám tě,“ ujistil ho.

„Ty jsi na diskotéce?“

„Cože? Kde? Ne. Proč?“

Nejprve ho ta otázka zmátla, ale pak si uvědomil, že sem doléhá hudba z baru. Dunivé bubny tříštily tóny do taneční rychlosti, zbytkové odlesky neonových světel tančily na zdi nad schodištěm a doprovázel je povzbuzující křik. Bylo to doprovodné zvukové pásmo na pozadí, ale na lince, která ho neuměla odfiltrovat, to muselo působit, jako by stál uprostřed tanečního parketu. „Počkej...“ Rychle vyšel do patra a udělal několik kroků do chodby. Přesvědčil se, že

hluk zeslábl, a znovu si přitiskl telefon k uchu. „Je to lepší? Máme patronát nad jednou střední školou a oni uspořádali takovou pololetní akci... v noci. Řekněme, že je to... docela neortodoxní škola. Teenageři, umíš si to představit. Do desíti měli nějaká vystoupení, ale teď... Abych řekl pravdu, nedělám nic jiného, než že se tvářím blahosklonně a předstírám, že nevidím, jak si potají nalévají alkohol. Jestli tě to ruší...“

„Ne, to je dobré, jen –“

„Stejně jsem už na odchodu. Nemůžu tu zaclánět až do rána.“

„Kvůli mně odcházet nemusíš. Nezdržím tě dlouho. Jde mi pouze o to, abys udělal několik věcí.“

„Udělám.“

„Za prvé, chci, abys podepsal výzvu k zastavení poprav.“

„Jakoby se stalo.“

„A potom, abys zorganizoval nějakou místní petici.“

„Místní znamená kraj nebo celé Rakousko?“

„Co bude v tvých silách.“

„Město a okolí. V delším časovém horizontu několik krajů.“

„Pro začátek bude stačit i město.“

„Město zvládnou, žádný problém.“

„Oprava. V tomto případě to bude problém. Smith...“

„Jo, já vím. Pětinasobný vrah. A mezi oběťmi jsou děti.“

„Vrah nebo ne, je to stejný člověk jako ty nebo já.“

„Udělám, co budu moci.“

Ve sluchátku se ozval mlaskavý, mokrý zvuk, jako by se Mill v Ženevě právě napil. Slyšel, jak sklo cinklo o dřevo.
Voda nebo skotská?

„Nechci ti lhát. Jsem skeptik.“

„Vybojovali jsme mu už dva odklady,“ namítl Friedman.
„Šest let života.“

„Ale jakého života? V napětí, nejistotě a hrůze z dalšího úsvitu?“

„Je to skandální.“

—

„Stuarte?“

„Poslouchám tě. Jsem jen trochu unavený, takže vypadávám z role. Let mi dal zabrat.“

„Měl by sis jít lehnout.“

„Ještě musím zavolat do Ameriky. Nechal jsem si ji na druhém místě kvůli časovému posunu.“

„Nemůže to vyřídit někdo jiný?“

„Ne, tohle je na moje triko.“

„Dennis...“

„Máme víc případů než lidí a svět se zase zbláznil. Čína běsní jako nepříčetná a vězeňské poměry v Británii...“

Pocítil bodnutí viny. Už před třemi týdny měl napsat článek o otřesných podmínkách v britských kriminálech do místního tisku, a ještě se k němu nedostal.

„Vážně bylo nutné kvůli tomu letět až do Evropy?“

„Bylo, protože tady je trest smrti zakázaný. V Americe už nepřesvědčím nikoho, což znamená, že ten tlak musíme vygenerovat odsud. Zítřka —“

„Promiň, že tě přerušuju, ale kdy má být ta poprava?“

„Za tři týdny.“

Za tři týdny. Musel se opřít o zeď. Cítil, jak jím ten údaj sklouzává dolů a propadá se někam, kde se mění na led.

„Šok, co?“

„To si teda pospíšili.“

„Samozřejmě jenom proto, aby nás vyšachovali ze hry.“

Bestie, měl už skoro na jazyku, ale včas se zarazil. Otřel si čelo, zbytečně, protože bylo suché. „Než se k něčemu rozhoupeme, bude mrtvý.“

„Šibeniční termín, co?“ odtušil Mill.

„Jo.“

„Omlouvám se za černý humor.“

„Jako by byl takový problém dát mu doživotí.“

„I doživotí je nelidský trest.“

„Pořád lepší než smrt.“

„Jo.“

„Sesmolím tu výzvu ještě dneska v noci.“

„Musíš vylíčit Smithe jako lidskou bytost stíhanou vlastními problémy. Víš, jak na to. Zdůrazni nějaké detaily z jeho života. Nastiň bohatství jeho lidského potenciálu, jeho tvořivosti, jeho... něco si vymysli, třeba že dělá keramiku nebo se učí péct dorty, jenom jednu větu, aby nad tím nikdo moc nehloabal. Vykresli perspektivu, která ho nebude redukovat na soubor několika zvrácených skutků. Nějak naznač, že z důvodů, které nemůžeš ani při nejlepší vůli pominout, považuješ toto hledisko za morálnější. Napiš to tak, ať si každý položí otázku, s kterým pohledem se ztotožňuje. Snaž se lidi dostat k nějakému názoru. Všechny nepřesvědčíš, ale naše šance rostou s každým, koho se nám podaří vytrhnout z lhostejnosti. Je to střet kultur v rámci kultury, jako vždycky. Boj s předsudky a historií. Což je ve zkratce alfa a omega všeho, co děláme.“

Naprosto absurdně, a přesto ve shodě s tím, co říkal Mill, se mu vybavila fotografie, která zachycovala Smithe ve stěží uvěřitelném momentu: jak ve vězeňské cele chová v náručí kočku. Kočka představovala jeden z jejich největších triumfů – malé vítězství, jímž porazili celý právní systém. Vězni nesměli mít domácí mazlíčky, z důvodů, v nichž se mísila bezduchá tradice s obskurními poukazy na nejrůznější klíčky a nečekané konsekvence: zvíře nelze zavřít do vězení, zvíře nelze svěřit do péče člověka s násilnickými sklony, zvíře je hygienické riziko, zvíře by se mohlo potulovat po věznici a svým pohybem informovat vězně o slabých místech v zabezpečení vězeňského komplexu; zvláště poslední bod by se dal vězni systematicky zneužívat. K poslednímu bodu pobaveně namítli, že pokud se kočka dokáže protáhnout mezi mřížemi a může se potulovat po celém objektu, pak se nedá tvrdit, že je vězněna, a pakliže má mít její pohyb nějakou vý-

povědní hodnotu směrem k zabezpečení, pak by měl tyto informace postřehnout především samotný personál. A pokud nějaké nedostatky bachaři postřehnou, pak by za ně měli být vlastně kočky vděční. Možná by mohla vedení věznic zaměstnat kočky jako experty ostrahy, plus jako psychoterapeutické operátory na vedlejší úvazek.

Na protiargument, že zvíře je zdmi věznice omezeno stejně jako kterýkoli vězeň a dochází tak ke krácení jeho přirozených práv, odpověděli, že právě tak je omezeno prostorem pánovy nemovitosti. Estetické kategorie rozdílu mezi vězeňským prostředím a prostředím středostavovského domu budou v kočičí mysli jen stěží hrát nějakou roli, pokud tedy nepůjde o kočku od malička uvyklou na aristokratické prostředí. Smith ale přece nepožaduje kočku vévodkyně z Kentu, prohlásil Smithův obhájce a podařilo se mu zachovat naprosto vážnou tvář. Aby advokátka věznice dostala spor z šachovnicového políčka, na němž jí začínala hořet půda pod nohama, prohlásila, že kočka utrpí citovou ztrátu, pokud si na Smithe zvykne a on zemře (bude popraven). Oni jízlivě odsekli, že pak by si kočku nesměl pořídit žádný starý člověk, natož obyvatel hospicu nebo starobince.

Celý spor se nesl v duchu surreálna, Alenky v říši soudů, tak jako tolik dalších právních debat, které odzrcadlovaly komplikovanou povahu právnícké metafyziky. Ale Smith nakonec svou kočku po nadlidském úsilí dostal. Jejich sázka dokonale vyšla: druhá strana pochopila, že pokud se Amnesy nevyhoví, její právníci utopí systém v nekonečných tahanicích na všech stupních přetížené justice, zatímco stát nebude mít motiv soudit se do úplného vyčerpání kvůli dočasnému hostu v cele smrti, který vyžaduje pouze miskou mléka a občasné pohlazení. Navíc kočka byla podmíněna vzorným chováním, takže představovala překvapivě mocnou zbraň, jak udržet vězně v povolnosti. Odpůrci tvrdých trestů triumfovali – vidíte? Disciplína se dá prosazovat i bez represí.